

nant les types principaux, le terrain est recouvert de sol lessivé, sol brun, sol forestier brun-rouille, sol chernosem brun forestier, sol sableux de caractère chernosémique, chernosem à enduit carbonaté, chernosem à l'état cultural, sol colluvial, sol des endroits terreux dénudés, sol de prairie alluvial et sol de prairie marécageux. A côté de l'analyse détaillée l'auteur fait connaître dans le *tableau 5* les données d'examen au laboratoire concernant les sols les plus répandus. Après cela il apporte des données exactes fondées sur la cartographie détaillée (à l'échelle 1 : 25 000 et 1 : 10 000) de l'érosion du sol concernant la mesure de l'enlèvement du sol de la région disséquée de collines de loess (*fig. 14, tab. 6*) et le dynamisme actuel de l'érosion du sol. Il établit que l'enlèvement du sol a revêtu des mesures catastrophiques et 25% de la région appartiennent à présent aux territoires fortement érodés et sur plus de 10% de son territoire le sol labourable est déjà en 100% érodé (*tab. 6*). De nos jours, sur les territoires subissant une culture intense, l'érosion affecte le sol ou la roche-mère dans une épaisseur de 2 cm en moyenne par an. L'auteur énonce que la dégradation de la surface et de la couverture de sol se trouve déjà dans un état tellement avancé que dans le cas de non-intervention une partie considérable de la région de collines deviendra en quelques décennies complètement impropre aux travaux agricoles en grande exploitation.

Traduit par S. KERÉKES

Dr. Hevesi Attila (szerk.): Bükk útikalauz. Sport, Budapest 1977. 372 old., 40 old. képmelléklet + 2 turistatérkép.

Ízléses kivitelű, kis formátumú, gazdag tartalmú könyvvel gyarapodott úti-könyveink száma a Bükk útikalauz megjelenésével. Mint a szerkesztő előszavában írja, a Bükk-vidék útikönyvének új kiadását a természetvédelem jelentőségének szükség-szerűen gyors növekedése, első hegyvidéki nemzeti parkunk életrehívása tette különösen indokolttá. „A természetvédelem feladata kettős: megőrizni és közkinccsé tenni. Hisszük, hogy a közkinccsé tétel hatásosabb módja a megőrzésnek, mint a bekerítés. Szeretnénk, ha a hegységet járók mind többet megismernének a bükki kőzetek, felszínformák, növények, állatok, műemlékek, települések szakemberek által föltárt világából és ezáltal azok közé tartoznának, akik tudásukkal, magatartásukkal maguk is részt vesznek természeti értékeink megóvásában.” — olvassuk, s tapasztaljuk, hogy a könyv gazdag anyagának minden sora ehhez segít bennünket.

Az útikönyv „érvényességi köre”, az elméleti és gyakorlati tájékoztatás túlterjed a tulajdonképpeni Bükk hegységen: az Upponyi-hegységet, valamint az Özd — Pétervásárai-dombságot is magában foglalja. Ily módon a könyv többet ad, mint amit a cím ger: a *Bükk-vidék* útikalauzát veheti kézbe az olvasó.

A könyv két fő — nagyjából egyenlő terjedelmű — részre tagolódik. Az *első rész* a Bükk-vidék széles körű, általános jellemzését tartalmazza hét fejezetben, amelyek mindegyikét egy-egy, a területet kitűnően ismerő szakember írta.

A *második rész* — a Bükk-vidék túraterveinek részletes ismertetése — öttagú szerzőkollektíva munkája.

Az *első fejezetben* a *Bükk-vidék természetföldrajzáról* HEVESI A. ad világos, adat-gazdag áttekintést. Különösen szemléletes a hegység és környékének kialakulásával, földtani felépítésével foglalkozó alfejezet, amelyben a szerző tömören és közérthetően vázolja az egyes földtörténeti időszakokban végbement hegységképződési folyamat-fázisokat (üledéklerakódás, gyűrődés, kiemelkedés, tengerelőntés, vulkáni tevékenység, lepusztulás stb.), egyszersmind bemutatja ezek közettani-üledéktani, geomorfológiai bizonyítékait is.

A következő fejezetben a kialakulásukat, fejlődéstörténetüket, földtani felépítésüket stb. tekintve különböző, emiatt sajátos vonásokkal, egyéni arculattal rendelkező résztájakkal ismerkedünk meg. Ezek közül természetesen a legnagyobb kiterjedésű résztáj, a tulajdonképpeni Bükk hegység és kisebb tájegységei — ezeknek is elsősorban gazdag karsztos formakincs — kerül részletesebben jellemzésre, néhány kitűnő tömb-szelvény és folyamatára segítségével.

A természetföldrajzi áttekintést tömör éghajlati, vízrajzi (felszíni vizek, források stb.) és talajtani jellemzés zárja.

A Bükk-vidék barlangjainak ismertetése (DÉNES Gy.) önálló fejezetet kapott az útikönyvben. A barlangok, zsombolyok iránt érdeklődő kirándulók, természetjárók számára feltétlenül megszívlelendő tanácsok, tudnivalók után a barlangok keletkezéséről, a barlang és az ember kapcsolatáról, a különböző őseMBERI kultúrákról (őseMBER-leletek), a barlangnevekről és a barlangkutatásokról ad vázlatos elemzést a szerző. Ezután az egyes részszak, kisebb tájegységek barlangjait, sziklaüregeit, zsombolyait veszi sorra. Valamennyinél ismerteti a megközelítési lehetőségeket, a méreteket, s olvashatunk számos barlangi ásatás állatmaradvány- és őseMBER-leleteiről stb.

A Bükk-vidék élővilágáról két önálló fejezet szól. A *növénytakaró* jellemzése (ÁROKSZÁLLÁSY Z. munkája) rövid ősnövénytan bevezetővel indul, majd — részszakanként — a legfontosabb növénytársulások kerülnek tárgyalásra. A Bükk hegység növénytársulásaival foglalkozó terjedelmesebb alfejezetben a hegylábi szegélytől felfelé haladva ismerkedünk meg a növényzeti övekkel, sajátos társulásaikkal, ezek között néhány olyan növényegyüttesrel, amelyek nem elsősorban a magassággal változó éghajlati sajátosságok, hanem a domborzati-kitettség, alapkőzet-, talaj- és mikroklima-adottságok hatását tükrözik.

A növénytársulások leírását a jellemző fajok színes felsorolása, legfontosabb ismertetőjegyeik, ökológiai igényeik tárgyalása egészíti ki. Szemléletesen illusztrálja a mondotakat a hegység növénytársulásait bemutató É—D-i irányú általánosított szelvény. „A Bükk-vidék *állatvilága*” c. rövid fejezetben néhai VÁSÁRHELYI I. a már kipusztult hódttól és farkastól a fekete csigáig közel kétszáz állatfajt sorol fel ötletesen megfogalmazott, néhány szavas jellemzés (ismertetőjegyek, élőhely stb.) kíséretében.

A tömör, egyszersmind rendkívül színes *történelmi áttekintést* (SZATMÁRI T. munkája) a Bükk-vidék *néprajzát* tárgyaló érdekes fejezet követi (BAKÓ F.). Hasonlóan sikerült összefoglalást ad a terület *település- és gazdaságföldrajzáról* az általános jellemzést záró fejezetben FRISNYÁK S.

Az útikönyv második része 147 — az indulás helye szerint szerencsésen csoportosított — túratervet tartalmaz. Ezek a legtöbb esetben nem egyszerű útvonalleírások; bennük — petit szedéssel elkülönítve — egy-egy település legérdekesebb látnivalóiról, a legfontosabb történelmi, néprajzi, építészeti stb. tudnivalókról adnak összefoglalást a szerzők (HEVESI A., KLETZ A., LÉNÁRT J., PROSEK Gy., REPEI Z.).

Az útikalauzok elmaradhatatlan tartozékai, a jó minőségű, túrára csábító fényképek, a gyakorlati tudnivalók leírása, valamint — külön mellékletként — a turista-térkép(ek) itt sem hiányoznak. Nagyon hiányzik viszont a névmutató, amely technikai okokból maradt ki a kötetből. A szerkesztő által sokszorosított és csak néhány útikönyvtulajdonosnak átadott növényfaj- és helynév-mutató az enélkül maradtak számára nem nyújt vigaszt.

Az említett súlyosabb hiányosság ellenére a sokszerzős, heterogén tartalmú művek példája lehet ez az arányos szerkezetű, közérthetően megfogalmazott, a természet szeretetére, védelmére nevelő, egységes látásmódú kötet; mindez a szerkesztő gondos munkáját dicséri. Korra, nemre és foglalkozásra való tekintet nélkül ott a helye mindenki könyvespolcán!

DR. PAPP SÁNDOR